

Plan warsztatu

Do wykorzystania na lekcji, w bibliotece, po szkole albo w domu
Media Education Lab
www.mediaeducationlab.com

Nie tylko fake newsy. Jak rozpoznawać różne rodzaje medialnej dezinformacji?

Lekcja (rozłożona na dwie jednostki lekcyjne) jest poświęcona technikom i sposobom medialnej dezinformacji. Uczniowie i uczennice poznają różne typy przekazów, które mają na celu wywarcie wpływu lub wprowadzają odbiorcę w błąd oraz podejmują się ich analizy. Ćwiczą rozpoznawanie medialnej manipulacji oraz rozwijają krytyczne myślenie.

Organizacja przestrzeni: Potrzebny będzie projektor z ekranem podłączony do komputera, krzesła ustawione w półkolu i sala na tyle duża, żeby można było podzielić się na grupy.

Potrzebne materiały: Dostęp do internetu, prezentacja i wydrukowane materiały dla osób uczestniczących.

Odbiorcy: młodzież, uczniowie i uczennice

Główne tematy: dezinformacja medialna, wprowadzanie w błąd, analiza treści, krytyczne myślenie.

EFEKTY KSZTAŁCENIA (będą różnić się w zależności od osób uczestniczących i czasu)

Osoby uczestniczące:

- poznają różne sposoby medialnej manipulacji;
- dowiadują się, jak rozpoznawać treści propagandowe w mediach i interpretować przekazy medialne;
- ćwiczą krytyczną analizę przekazów w mediach elektronicznych i tradycyjnych.

NAUKA PRZEZ TWORZENIE | MODUŁ I

Przed zajęciami zapoznaj się z infografiką „Nie tylko fake newsy” <https://media.ceo.org.pl/aktualnosci/nie-tylko-fake-newsy>, żeby poznać różne typy dezinformacji. 1. Wprowadź uczennice i uczniów w temat lekcji i przedstaw jej cele (np. prezentując je na tablicy multimedialnej). Poproś uczniów i uczennice, aby w parach przez krótką chwilę porozmawiali o tym, jak zrozumieli cele zajęć.

1. TYPY INFORMACJI WPROWADZAJĄCYCH W BŁĄD

Na wstępie zdiagnozuj wiedzę uczniów i uczennic w temacie analizy przekazów medialnych. Zapytaj ich, czy zetknęli się kiedyś w mediach (społecznościowych, elektronicznych, tradycyjnych) z przekazami, które miały na celu dezinformację (**celowe wprowadzanie w błąd**) albo manipulację (**wywieranie na innych wpływu po to, by realizowali cele osób manipulujących**). Nie staraj się podpowiadać uczniom i uczennicom. Jeśli nie są w stanie wskazać żadnych przekazów manipulujących, jest to dla Ciebie także ważna informacja. Jeśli pojawią się jakieś odpowiedzi – zapisz je na tablicy. Powstanie mapa Waszej podstawowej wiedzy na ten temat.

Odnieś się do sformułowania „fake news”, jeśli pojawi się w dyskusji lub wprowadź je i zapytaj, czy uczniowie i uczennice je znają i rozumieją. **Definicja fake news znajduje się w infografice. Fake news to całkowicie sfabrykowana treść rozprzestrzeniona celowo, by wprowadzić w błąd, motywowana wpływami z reklam lub zyskiem politycznym.** Powiedz, że medioznawcy uważają, że określenie „fake news” jest ryzykowne, ponieważ jest uogólniające. Obecnie występuje wiele typów informacji, które mają na celu wywarcie na nas wpływu, nie wszystkie jednak to sfabrykowane, nieprawdziwe wiadomości tworzone dla zysku. Dlatego warto jest niuansować i poznać inne typy informacji wprowadzających w błąd. Zapytaj uczniów i uczennice o bardzo popularne w zeszłym roku, fikcyjne państwo San Escobar – czy

uważają, że to przykład fake newsa? Pokaż uczniom i uczennicom przekaz medialny zawierający **błąd** Ministra Waszczykowskiego, od którego wszystko się zaczęło:

<https://www.youtube.com/watch?v=OuYCxaiObDM>. Zapytaj się uczniów i uczennice, czy potrafią przypomnieć sobie przykłady **satyry** powstałej po rozpowszechnieniu w mediach tego błędu.

Nauka płynąca z ćwiczenia: Uczniowie i uczennice będą mogli uświadomić sobie czym jest zjawisko fake newsa. Jak dużą rolę odgrywa w mediach oraz jakie niesie za sobą konsekwencje.

NAUKA PRZEZ TWORZENIE | MODUŁ II

1. TECHNIKI ANALIZY PRZEKAZÓW MEDIALNYCH

Pokaż uczniom i uczennicom album ze zdjęciami z San Escobar, który znajdziesz tutaj:

https://www.facebook.com/pg/sanescobarcountry/photos/?tab=album&album_id=264481803970379

Spróbujcie wspólnie przeanalizować ten przykład, odpowiadając na pytania pomocnicze, rekomendowane do analizy przekazów medialnych w programie „Mind Over Media. Szkoła krytycznego myślenia”. Możesz wywiesić lub zapisać je na tablicy:

- Kto jest autorem przekazu i jaki jest jego cel?
- Co przyciąga i podtrzymuje naszą uwagę?
- Jak różni ludzie mogą interpretować ten przekaz: kobiety, mężczyźni, nastolatki, starsi, osoby z niepełnosprawnością, rodzice, osoby z prawej i lewej strony sceny politycznej?
- Czego nie ma w tym przekazy: czy nie jest jednostronny, czy są tu podane rzetelne dane?

Powiedz uczniom i uczennicom, że odpowiedzi na te pytania pozwolą im na łatwiejsze rozpoznanie, z jakimi typami informacji mamy do czynienia. Ponieważ w przypadku San Escobar autor jest nieznanymi – **prawdopodobnie to inicjatywa oddolna. Naszą uwagę przyciąga humor, którego obiektem jest minister Waszczykowski i jego zwolennicy, a przekaz jest typowo jednostronny. Można uznać, że informacja nie jest prawdziwa, ale jej celem nie jest dezinformacja (nikt nie wierzy w istnienie tego państwa), lecz raczej satyra. Choć oczywiście państwo to nie istnieje, to jego fenomen wynika z błędu popełnionego przez ministra, którego konsekwencją był wysyp humorystycznych memów.**

Powiedz uczniom i uczennicom, że siła przekazów medialnych nastawionych na dezinformację albo manipulację tkwi w zastosowaniu jednej (bądź więcej) technik podanych poniżej. Możesz je napisać na tablicy. Aby uczniowie i uczennice lepiej je zrozumieli, poproś ich aby dopasowali definicje do określeń. Potnij tabelkę i zrób rozsypankę, którą uczniowie i uczennice ułożą w parach. Które techniki zostały zastosowane w przypadku San Escobar?

- **Wzbudzanie silnych emocji**
- **Uproszczenie informacji**
- **Odpowiadanie na ludzkie potrzeby**
- **Atakowanie przeciwników**

Nauka płynąca z ćwiczenia: Uczniowie i uczennice będą mieli świadomość, że istnieją aż cztery techniki dezinformacji przekazów medialnych. Warto zwrócić ich uwagę na nowe zjawiska.

NAUKA PRZEZ TWORZENIE | MODUŁ III

1. ĆWICZENIE NA MYŚLENIE

Zaprezentuj uczniom i uczennicom grafikę EAVI „Nie tylko fake newsy. 10 typów informacji wprowadzających w błąd”, którą znajdziesz tutaj: <https://media.ceo.org.pl/aktualnosci/nie-tylko-fake->

[newsy](#). Pokaż ją na tablicy multimedialnej albo skopiuj po 1 egzemplarzu dla każdego ucznia i każdej uczennicy. Omów pokrótce infografikę i pokaż, że nie wszystkie typy (dez)informacji są tak samo szkodliwe. Poproś uczniów i uczennice, aby samodzielnie zapoznali się z infografiką. Zapytaj czy przychodzą im do głowy przykłady typów informacji/przekazów, z ostatnich miesięcy, które były np. clickbaitem czy fałszem, itd.

Podziel uczniów i uczennice na 5 grup. Przekaż każdej z nich pięć typów informacji wprowadzających w błąd – znajdziesz je w materiałach pomocniczych. Wydrukuj artykuły, przekaz uczniom i uczennicom linki do filmów, aby odtworzyli je na swoich smartfonach. Poproś każdą grupę, aby przypasowała przykłady do typów dezinformacji:

- Grupa pierwsza: propaganda i clickbait
- Grupa druga: treści sponsorowane i satyra
- Grupa trzecia: błąd i treści stronnicze
- Grupa czwarta: teoria spiskowa i fałsz (fake news)
- Grupa piąta: pseudonauka i fałsz (fake news)

Uczniowie i uczennice mają 30 minut na dyskusję i analizę w grupach. Poproś, aby analizowali materiały odpowiadając na pytania pomocnicze:

- Kto jest autorem przekazu i jaki jest jego cel?
- Co przyciąga i podtrzymuje naszą uwagę?
- Jak różni ludzie mogą interpretować ten przekaz: kobiety, mężczyźni, nastolatki, starsi, osoby z niepełnosprawnością, rodzice, osoby z prawej i lewej strony sceny politycznej
- Czego nie ma w tym przekazu: czy nie jest jednostronny, czy są tu podane rzetelne dane?
- Jakiego rodzaju techniki (poznane w poprzednim ćwiczeniu, tj. Wzbudzanie silnych emocji, Uproszczenie informacji, Odpowiadanie na ludzkie potrzeby, Atakowanie przeciwników) zostały wykorzystane w danym materiale?

Nauka płynąca z ćwiczenia: Uczniowie i uczennice będą mieli świadomość, że dezinformacja może przybierać różne formy. Poznają nowe nazewnictwo i skonfrontują własną wiedzę z aktualnymi przekazami medialnymi.

NAUKA PRZEZ TWORZENIE | MODUŁ IV

1. PREZENTACJA I ZAKOŃCZENIE

Poproś wszystkie grupy o **prezentację** swoich odpowiedzi na forum klasy. Zasugeruj, aby uzasadniali swoje odpowiedzi, korzystając z pytań pomocniczych, a także aby określali techniki propagandy medialnej. Może okazać się, że uczniowie i uczennice przypisali wiadomości inaczej, niż w kluczu odpowiedzi. Rozpocznijcie wtedy dyskusję – poproś uczniów i uczennice, aby **uzasadnili swoje zdanie**. Możliwe jest, że w jednym artykule występować może więcej niż jeden typ dezinformacji – zapytaj pozostałą część klasy, co myśli na ten temat. Postarajcie się znaleźć wspólne stanowisko.

Zapytaj uczniów i uczennice, z czym wychodzą z lekcji – **czego się nauczyli**, czy dowiedzieli się czegoś nowego i ciekawego, co mogą wykorzystać w przyszłości. Skonfrontuj to z inicjalną mapą wiedzy z początku zajęć.

Opcjonalnie:

Poproś uczniów i uczennice o pracę domową – znalezienie innych przykładów materiałów, które prowadzą do dezinformacji i przeanalizowanie ich z użyciem infografiki i pytań dodatkowych.

Nauka płynąca z ćwiczenia: Ważna jest umiejętność prezentowania wypracowanych przez siebie rozwiązań oraz argumentacji własnego stanowiska. Uczniowie i uczennice powinni samodzielnie określić, czy dowiedzieli się czegoś nowego. Dzięki temu nie będą mieli poczucia zmarnowanego czasu.

MATERIAŁY POMOCNICZE | MATERIAŁY DODATKOWE

Możesz skorzystać z poniższych materiałów by uzupełnić warsztat lub znaleźć własne, aktualne tematy, które pobudzają młodzież do dyskusji.

MATERIAŁ I

- **Technika wzbudzania silnych emocji**

Propaganda to gra na ludzkich emocjach (takich jak: strach, nadzieja, złość, frustracja czy współczucie), po to, aby osiągnąć pożądaną cel. W głębszym sensie jest to gra umysłu – biegli propagandziści wyko-rzystują ludzkie lęki i uprzedzenia. Skutecznie formułują komunikaty działające na emocje, wywołują-ce ekscytację i wzburzenie, co z kolei tłumi krytyczne myślenie.

Poprzez aktywowanie emocji, odbiorca jest dogłębnie poruszony komunikatem. Kolejną bronią, którą może wykorzystać osoba stosująca propagandę jest przypinanie etykietek.

Jakie emocje są ważne dla twórców propagandy? Lęk, litość, złość, podniecenie, współczucie, niena-wiść, niechęć – wszystkie one mogą zostać wzmocnione poprzez wykorzystanie odpowiednich etykiet.

- **Technika upraszczania informacji i idei**

Propaganda może wykorzystywać dokładne i prawdziwe informacje, jak również pół-prawdy, opinie, kłamstwa i fałsz. Skuteczna propaganda stosuje proste historie, które są już znane i sprawdzone, czę-sto przy użyciu metafor, obrazów, czy powtórzeń, które sprawiają, że opowiedziane historie wydają się naturalne i „prawdziwe”.

Nadmierne upraszczanie jest skuteczne, kiedy chwytliwe i łatwe do zapamiętania krótkie wyrażenia zastępują krytyczne myślenie. Zbyt uproszczone informacje nie składają się na wiedzę i nie prowa-dzą do zrozumienia, ale ponieważ ludzie w sposób naturalny próbują zredukować zawichości, ta forma propagandy może być skuteczna.

- **Technika odpowiadania na potrzeby i wartości odbiorców**

Skuteczna propaganda przekazuje komunikaty, motywy oraz język, które bezpośrednio przyciągają konkretne grupy społeczne. Propagandziści mogą przyciągać ze względu na członka rodziny, właściwą tożsamość rasową, przynależność etniczną, a nawet hobby, ulubionych celebrytów, przekonania i war-tości, czy też osobiste aspiracje i nadzieje na przyszłość.

Czasami aktywuje się uniwersalne, najbardziej zakorzenione wartości ludzkie –potrzebę kochania i bycia kochanym, poczucie przynależności i miejsca – w nie również może uderzać propaganda. Poprzez tworzenie komunikatów, które bezpośrednio odnoszą się do potrzeb i lęków określonych grup, propa-ganda staje się osobista i ważna. Kiedy komunikaty są osobiście istotne, ludzie zwracają na nie uwagę i wychwytyują główne przekazy i idee.

- **Technika atakowania przeciwników**

Propaganda może służyć jako forma politycznej i społecznej wojny w celu zidentyfikowania i upodlenia przeciwników. Może również kwestionować zasadność, wiarygodność, wierność, a nawet naturę swo-ich przeciwników oraz ich idee.

Ze względu na fakt, że, w sposób naturalny, konflikt przyciąga ludzi, propagandziści strategicznie wyko-rzystują kontrowersję w celu zwrócenia uwagi. Atakowanie przeciwnika zachęca również do myślenia w kategoriach zero-jedynkowych, „albo-albo” lub „my-oni”, które tłumią rozważanie bardziej złożo-nych informacji i idei.

Propaganda również może być wykorzystana do kompromitacji osób, niszczenia reputacji, wyłączenia poszczególnych grup ludzi, wzbudzania nienawiści i kultywowania obojętności.

MATERIAŁ II

- **Propaganda i clickbait - Materiał dla grupy 1**
 - Króliczki – Narodowy Program Zdrowia <https://www.youtube.com/watch?v=Rixb93zvfFM>
 - Zamień swój telefon w bolid Formuły 1 <https://technologie.onet.pl/zamien-swoj-telefon-w-bolid-formuly-1/vem5fem>
 - 6 niezawodnych trików dla rodziców osób niepełnosprawnych na szybką kasę od rządu <http://aszdziennik.pl/123131,6-trikow-dla-rodzicow-osob-niepelnosprawnych-na-szybka-kase-od-rzadu>
 - To może zniszczyć wizerunek Pawła Kukiza. „Super Express” twierdzi, że kupił on mieszkanie w Warszawie za... 25 tys. Zł <http://natemat.pl/203581,to-moze-zniszczyc-wizerunek-pawla-kukiza-super-express-twierdzi-ze-kupil-on-mieszkanie-w-warszawie-za-25-tys-zl>
Sprostowanie: <http://natemat.pl/203783>
 - Byli razem 10 lat. Lewandowski ogłosił rozstanie <https://lelum.pl/byli-razem-10-lat-lewandowski-oglosil-rozstanie/>
- **Treści sponsorowane i satyra - Materiał dla grupy 2**
 - Byli razem 10 lat. Lewandowski ogłosił rozstanie <https://lelum.pl/byli-razem-10-lat-lewandowski-oglosil-rozstanie/>
 - Protestujący przed sejmem przeciwko organizacjom osób niepełnosprawnych
Pasek z TVP Info Komunikat Polskiej Agencji Prasowej z dn. 25 kwietnia 2018 r. pod tytułem:
„Przewodnicząca Rady ds. niepełnosprawnych: zostaliśmy wykorzystani”
<http://www.pap.pl/aktualnosci/news,1387009,przewodniczaca-rady-ds-niepelnosprawnych-zostalismy-wykorzystani.html>
 - 6 niezawodnych trików dla rodziców osób niepełnosprawnych na szybką kasę od rządu <http://aszdziennik.pl/123131,6-trikow-dla-rodzicow-osob-niepelnosprawnych-na-szybka-kase-od-rzadu>
 - Zamień swój telefon w bolid Formuły 1 <https://technologie.onet.pl/zamien-swoj-telefon-w-bolid-formuly-1/vem5fem>
 - Oburzające! Macron woli we Francji tzw. uchodźców od ciężko pracujących Polaków <http://telewizjarepublika.pl/oburzajace-macron-woli-we-francji-tzw-uchodzcow-od-ciezko-pracujacych-polakow,50359.html>
- **Błąd i treści stronnicze- Materiał dla grupy 3**
 - 6 niezawodnych trików dla rodziców osób niepełnosprawnych na szybką kasę od rządu <http://aszdziennik.pl/123131,6-trikow-dla-rodzicow-osob-niepelnosprawnych-na-szybka-kase-od-rzadu>
 - To może zniszczyć wizerunek Pawła Kukiza. „Super Express” twierdzi, że kupił on mieszkanie w Warszawie za... 25 tys. Zł <http://natemat.pl/203581,to-moze-zniszczyc-wizerunek-pawla-kukiza-super-express-twierdzi-ze-kupil-on-mieszkanie-w-warszawie-za-25-tys-zl> Sprostowanie: <http://natemat.pl/203783>
 - Oburzające! Macron woli we Francji tzw. uchodźców od ciężko pracujących Polaków <http://telewizjarepublika.pl/oburzajace-macron-woli-we-francji-tzw-uchodzcow-od-ciezko-pracujacych-polakow,50359.html>
 - SZCZEPIONKI – KALECTWO I ŚMIERĆ W STRZYKAWCE <https://www.tajemnice-swiata.pl/szczepionki/>
 - 3 metody, dzięki którym branie feedbacku stanie się Twoim nawykiem <https://www.youtube.com/watch?v=x1sH1r8ODwQ>
- **Teoria spiskowa i fałsz (fake news) - Materiał dla grupy 4**
 - Króliczki – Narodowy Program Zdrowia <https://www.youtube.com/watch?v=Rixb93zvfFM>

- To może zniszczyć wizerunek Pawła Kukiza. „Super Express” twierdzi, że kupił on mieszkanie w Warszawie za... 25 tys. Zł <http://natemat.pl/203581,to-moze-zniszczyc-wizerunek-pawla-kukiza-super-express-twierdzi-ze-kupil-on-mieszkanie-w-warszawie-za-25-tys-zl> Sprostowanie: <http://natemat.pl/203783>
- SZCZEPIONKI – KALECTWO I ŚMIERĆ W STRZYKAWCE <https://www.tajemnice-swiata.pl/szczepionki/>
- Protestujący przed sejmem przeciwko organizacjom osób niepełnosprawnych Pasek z TVP Info. Komunikat Polskiej Agencji Prasowej z dn. 25 kwietnia 2018 pod tytułem: „Przewodnicząca Rady ds. niepełnosprawnych: zostaliśmy wykorzystani” <http://www.pap.pl/aktualnosci/news,1387009,przewodniczaca-rady-ds-niepelnosprawnych-zostalimy-wykorzystani.html>
- 3 metody, dzięki którym branie feedbacku stanie się Twoim nawykiem <https://www.youtube.com/watch?v=x1sH1r8ODwQ>
- **Pseudonauka i fałsz (fake news) - Materiał dla grupy 5**
 - Oburzające! Macron woli we Francji tzw. uchodźców od ciężko pracujących Polaków <http://telewizjarepublika.pl/oburzajace-macron-woli-we-francji-tzw-uchodzcow-od-ciezko-pracujacych-polakow,50359.html>
 - SZCZEPIONKI – KALECTWO I ŚMIERĆ W STRZYKAWCE <https://www.tajemnice-swiata.pl/szczepionki/>
 - 3 metody, dzięki którym branie feedbacku stanie się Twoim nawykiem <https://www.youtube.com/watch?v=x1sH1r8ODwQ>
 - 6 niezawodnych trików dla rodziców osób niepełnosprawnych na szybką kasę od rządu <http://aszdziennik.pl/123131,6-trikow-dla-rodzicow-osob-niepelnosprawnych-na-szybka-kase-od-rzadu>
 - Blue whale – niebieski wieloryb. <http://www.dziennikzachodni.pl/strona-kobiet/macierzynstwo/a/niebieski-wieloryb-szukajaca-gra-ktora-konczy-sie-samobojstwem-co-to-jest-blue-whale-challenge,11884232/> i komentarz Marcina Napiórkowskiego: <http://mitologiawspolczesna.pl/niebieski-wieloryb-krotko-o-nowej-niebezpiecznej-legendzie/>

MATERIAŁ POMOCNICZY DLA NAUCZYCIELA I NAUCZYCIELKI Z ODPOWIEDZIAMI

- **Króliczki – Narodowy Program Zdrowia** <https://www.youtube.com/watch?v=Rixb93zvfFM>
Odpowiedź: To treść propagandowa mająca na celu przekonanie Polaków do posiadania większej ilości dzieci. Wzbudziła kontrowersje, gdyż pojawiła się w momencie ostrej debaty na temat zakazu aborcji i standardów opieki okołoporodowej, co wiązało się ze strajkami kobiet w całym kraju.
- **Byli razem 10 lat. Lewandowski ogłosił rozstanie** <https://lelum.pl/byli-razem-10-lat-lewandowski-oglosil-rozstanie/>
Odpowiedź: To clickbait – sensacyjny nagłówek przyciąga uwagę, sugeruje rozpad związku małżeńskiego, choć tak naprawdę chodzi o menadżera piłkarza. Artykuł generuje zyski z reklam.
- **Zamień swój telefon w bolid Formuły 1** <https://technologie.onet.pl/zamien-swoj-telefon-w-bolid-formuly-1/vem5fem>
Odpowiedź: To artykuł sponsorowany dopasowany wizualnie i treściowo do typu medium w którym występuje: Onet technologie. Reklama produktu przedstawiona w formie nowinki technicznej.
- **6 niezawodnych trików dla rodziców osób niepełnosprawnych na szybką kasę od rządu** <http://aszdziennik.pl/123131,6-trikow-dla-rodzicow-osob-niepelnosprawnych-na-szybka-kase-od-rzadu>

Odpowiedź: To satyra i mistyfikacja. ASZ Dziennik wykorzystuje narrację o pazerności rodziców osób niepełnosprawnych protestujących w Sejmie i publikuje prześmiewczy artykuł, który ma demistyfikować fałszywe pogłoski i ośmieszać osoby je rozpowszechniające.

• **To może zniszczyć wizerunek Pawła Kukiza. "Super Express" twierdzi, że kupił on mieszkanie w Warszawie za... 25 tys. zł**

<http://natemat.pl/203581,to-moze-zniszczyc-wizerunek-pawla-kukiza-super-express-twierdzi-ze-kupil-on-mieszkanie-w-warszawie-za-25-tys-zl>

Sprostowanie:

<http://natemat.pl/203783>

Odpowiedź: To błąd. W artykule, który w emocjonalny sposób kwestionował uczciwość Pawła Kukiza popełniono błąd dotyczący ram prawnych postępowania polityka. Portal NaTemat umieścił w tej sprawie sprostowanie.

• **Oburzające! Macron woli we Francji tzw. uchodźców od ciężko pracujących Polaków**

<http://telewizjarepublika.pl/oburzajace-macron-woli-we-francji-tzw-uchodzcow-od-ciezko-pracujacych-polakow,50359.html>

Odpowiedź: To treści stronicze, nacechowane emocjonalnym językiem. W artykule nie podano źródeł, pełen jest uogólnień i uproszczeń.

• **Szczepionki – Kalectwo i śmierć w strzykawce**

<https://www.tajemnice-swiata.pl/szczepionki/>

Odpowiedź: To teoria spiskowa. Artykuł opisuje świat sterowany przez niewidzialne lobby, które wpływa bezpośrednio na organizmy obywateli. Przytacza badania i teorie ale w taki sposób by zdyskredytować szczepienia i przed nimi przestrzec.

• **3 metody, dzięki którym branie feedbacku stanie się Twoim nawykiem**

<https://www.youtube.com/watch?v=x1sH1r8ODwQ>

Odpowiedź: To pseudonauka. Mateusz Grzesiak w swoich wystąpieniach powołuje się, bądź sprawia wrażenie, że powołuje się na teorie psychologiczne. Jego wystąpienia są jednak wątpliwe pod względem językowym, a pod względem merytorycznym są bardzo trudne do naukowej weryfikacji.

• **Protestujący przed sejmem przeciwko organizacjom osób niepełnosprawnych**

Pasek z TVP Info. Obraz w załączniku.

Odpowiedź: To fałsz – fake news. Wbrew podpisowi z TVP Info pod sejmem protestowali nie przeciwnicy, lecz zwolennicy organizacji osób niepełnosprawnych, którzy nie godzili się jednak na zawarte porozumienie z rządem:

Potwierdzenie: Komunikat Polskiej Agencji Prasowej z dn. 25 kwietnia 2018 pod tytułem: „Przewodnicząca Rady ds. niepełnosprawnych: zostaliśmy wykorzystani”

<http://www.pap.pl/aktualnosci/news,1387009,przewodniczaca-rady-ds-niepelnosprawnych-zostalimy-wykorzystani.html>, gdzie znajduje się wypowiedź przewodniczącej Rady ds. niepełnosprawnych Moniki Zimy-Parjaszewskiej:

Apelowała przed Sejmem, żeby nie dać się podzielić. „Nie dajmy się podzielić, nie dajmy wykorzystywać tej sytuacji przez rząd do podziału środowiska. Mamy dokładnie takie same postulaty jak państwo, proponujemy rozwiązania finansowe”- mówiła, kierując słowa do protestujących przed Sejmem osób, które popierają trwający na sejmowych korytarzach protest opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych.

Uczestnicy protestu krzykali „hańba” i domagali się wyjaśnienia, jak mogło dojść do tego, iż Rada Konsultacyjna podczas trwającego protestu podpisała porozumienie z rządem. „My protestujemy, jesteśmy z wami, jest nam przykro, że zostaliśmy wykorzystani” – przekonywała Zima-Parjaszewska.

- **Blue whale – niebieski wieloryb.**

<http://www.dziennikzachodni.pl/strona-kobiet/macierzynstwo/a/niebieski-wieloryb-szokujaca-gra-ktora-konczy-sie-samobojstwem-co-to-jest-blue-whale-challenge,11884232/>

i komentarz Marcina Napiórkowskiego:

<http://mitologiawspolczesna.pl/niebieski-wieloryb-krotko-o-nowej-niebezpiecznej-legendzie/>

Odpowiedź: To fałsz – fake news. Bezrefleksyjne powtarzanie i udostępnianie informacji o śmiertelnej grze zabijającej nastolatki napędziło panikę medialną, która mogła spowodować rzeczywiste negatywne skutki wynikające z naśladownictwa